

TO HETERON (to zcela odlišné)

Zásadních odlišností najdeme ve světě kolem sebe víc než jedinou: živé bytosti se bytostně liší od neživých (resp. přejivých) věcí; mnohobuněčné organismy se významně liší od jednobuněčných (a mohli bychom u jednobuněčných ještě připomenout rozdíl mezi bezjadernými a jadernými); dále rozdíl mezi rostlinami a živočichy (a další odlišnosti nechme stranou, např. houby atd.); a pak už následuje celá řada „vynálezů“, jako jsou obratle, živorodost, placenta atd. Musíme se tedy tázat: co se vlastní míní (může mínit) tím „zcela odlišným“? Patočka dává do přímé souvislosti „pravou budoucnost“ s tím „zcela odlišným“ (7630, s. 134-35), a podtrhuje, že právě na rozdíl od „časového postupu“ je ona „pravá budoucnost“ tím nejpodstatnějším, tím hlavním, jež v časovém běhu (v historickém čase) nikdy není „obsaženo“. K tomu se mi ovšem hned objevují pochybnosti: jak je možno o tom, co v běhu času není „obsaženo“, říci, že to je to „nejpodstatnější“? Samo slovo „podstata“ přece poukazuje k tomu, co – na rozdíl od povrchové změny – zůstává „uvnitř“ (ve smyslu „v rámci“) nějaké skutečnosti „stát“ či „ležet“, a to beze změny. (Takže slovo „nejpodstatnější“ musíme brát jen jako metaforu, ale nikoli doslovně.) A za druhé: jaký je vlastně rozdíl mezi tím, co není součástí „časového postupu“ jako ještě nejsou, a tím, co tou součástí už není, ačkoli někdy dříve bylo? Je možno o tom, co „ještě není“ říci, že to je naprosto jiné (odlišné) od toho, co buď momentálně „jest“ nebo aspoň někdy předtím „bylo“? Řekl bych, že tu hranici mezi tím, co jest nebo bylo na jedné straně, a na druhé straně tím, co ještě nebylo, ještě zdaleka nemůžeme chápat tak, jako by v druhém případě šlo o něco naprosto odlišného, jiného. Ještě odlišnější by pak mohlo být to, co nejen ještě nebylo, ale ani nikdy nebude. Zkrátka a dobře, ten předěl nelze uchopit za pomoci časových modalit, i když možná přece jen nějak s časem souvisí (ovšem bylo by zapotřebí náležitě vyjasnit ty různé významy slova „čas“: něco jiného je čas určitého událostního dění a „obecný“, tj. nějakým způsobem společný čas, a ovšem historický čas atd.). Na mysl mi přichází velmi závažný rozdíl mezi „vnitřním“ a vnějším“, eventuelně „nepředmětným“ a „předmětným“. Nicméně ani zde to ještě nevypadá na to, že by bylo za tou hranicí možno rozpoznávat něco „naprosto jiného“, „naprosto odlišného“. – Ale je vůbec možné nějak „naprosto odlišné“ rozpoznávat?

(Písek, 111014-2.)